

Sosiaalipalvelujen valvonta vuonna 2020 ja suunnitelma vuodelle 2021

Kuopion kaupungin perusturvan- ja terveydenhuollon palvelualue vastaa sosiaalipalvelujen järjestämisestä kuntalaisille. Palveluita tuotetaan kaupungin omana toimintana, yksityisten palveluntuottajien osatopalveluna ja palvelusetelillä. Lisäksi kuntalaisilla on mahdollisuus ostaa itsemaksettavia sosiaalipalveluita kaupungin hyväksymiltä palveluntuottajilta. Kuntalaisen näkökulmasta palvelujen on oltava yhdenvertaisia ja turvallisia palvelun järjestämistavasta huolimatta.

Sosiaali- ja terveystalouden valvonnasta vastaa perusturva- ja terveystaloutta. Käytännössä Kuopion kaupungin omissa, sosiaalipalveluja tuottavissa yksiköissä valvonta on toteutunut yksiköiden omavalvontana ja yksityisten sosiaalipalvelujen valvontaa suorittavat kaupungin valvontatarkastajat yhteistyössä vanhus-, vammais- ja lapsiperhepalveluiden sekä aikuissosiaalityön kanssa. Yhteistyötä valvonnassa tehdään myös valvontatarkastajien ja aluehallintoviraston sekä Valviran kesken.

Kuopion kaupungilla on vuoden 2020 alusta saakka ollut kaksi valvontatarkastajaa. Tätä ennen valvontatarkastajia on ollut yksi. Valvontatarkastajat toimivat perusturvan palvelualueen johdon tukipalveluissa. Päävastuut valvonnassa jakautuvat seuraavasti: Kauko Pursiainen, vanhus- ja vammaispalvelut ja Hanna Leinonen, lapsiperheiden ja aikuisten sosiaalipalvelut. Kaupungin eri toimijoiden ja valvontatarkastajien tehtäväjakoja pohjana on perusturva- ja terveystaloutta hyväksymä toimintasääntö. Valvontatarkastajien tehtävänkuvaan kuuluu varsinaisen valvontatyön lisäksi sosiaalipalveluja tuottavien yritysten ohjaus ja neuvonta.

Kuopion kaupungin valvontatarkastajien toteuttamaa valvontaa ohjaavat alueellisten tarpeiden lisäksi Valviran linjaamat kansalliset painopistealueet. Vuoden 2020 painopisteet sosiaalipalveluissa ovat vanhuspalvelut ja lastensuojelun sijaishuolto.

Sosiaalipalvelujen valvontaa tehdään asiakaskohtaiseen valvontana, omavalvontana, etukäteisvalvontana, suunnitelmallisena valvontana ja reaktiivisena valvontana. Valviran valvontaohjelmassa viranomaisvalvonnan painopisteeksi on otettu toimintayksiköiden omavalvonnan edistäminen, tukeminen ja varmistaminen.

Asiakaskohtainen valvonta

Asiakaskohtaisella valvonnalla tarkoitetaan asiakkaiden vastuutyöntekijöiden tekemää valvontaa asiakasprosessissa. Asiakaskohtaisen valvonnan pohjana on suurelta osin asiakkaalta itseltään ja hänen läheisiltään tai yhteistyökumppaneilta saatava palaute. Asiakkaan luottamuksellinen suhde vastuutyöntekijään on tärkeä edellytys sille, että asiakas pystyy antamaan palautetta saamastaan palvelusta. Mikäli asiakas on tyytymätön saamaansa palveluun, voi hän halutessaan tehdä myös muistutuksen, tai kantelun asiasta. Muistutukset ja kantelut voivat siis myös käynnistää valvontaprosessin. Saamaansa palveluun tai kohteluun tyytymätön asiakas, tai hänen läheisensä, voi halutessaan saada apua muistutuksen/ kantelun laatimiseen sosiaaliamieheltä. Kuopion kaupungin sosiaaliamies on Antero Nissinen.

Omaavolventa

Sosiaalipalvelujen valvonnassa korostuu palveluntuottajien oma vastuu toiminnan asianmukaisuudesta ja tuottamiensa palvelujen laadusta sekä asiakasturvallisuudesta. Sosiaalipalveluja tuottavien toimintayksiköiden on laadittava kirjallinen suunnitelma, jonka avulla asiakkaan palveluissa esiintyvät epäkohdat ja palvelun onnistumisen kannalta riskiä aiheuttavat tilanteet pystytään tunnistamaan, ehkäisemään ja korjaamaan nopeasti. Omaavolonnassa yksikön palveluprosesseja arvioidaan laadun ja asiakasturvallisuuden näkökulmasta. Omaavolontasuunnitelman tulee olla toimintayksikkökohtainen ja sen laatimisesa tulee kuulla myös yksikön henkilöstöä. Omaavolontasuunnitelmaan tulee sisällyttää henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus heidän havaitsemistaan epäkohdista tai puutteista.

Kuopion kaupungin omissa sosiaalipalveluja tuottavissa yksiköissä valvonta on siis perustunut omaavolontaan. Yksityisten sosiaalipalvelujen osalta omaavolontasuunnitelma tarkastetaan aina valvontakäynnin ja etukäteisvalvonnan yhteydessä.

Etukäteisvalvonta

Valvontatarkastajat suorittavat sosiaalipalvelujen etukäteisvalvontaa palveluntuottajien rekisteröintiin/ lupaprosesseihin liittyen. Etukäteisvalvonnassa valvontatarkastaja antaa sijaintikunnan lausunnon aluehallintovirastolle/ Valviralle palveluntuottajasta ja hänen tuottamastaan palvelusta. Etukäteisvalvontaan kuuluu myös palvelusetelituottajiksi hakeutuvien yritysten hakemusten tarkastaminen.

Suunnitelmallinen valvonta

Suunnitelmallista valvontaa pyritään kohdentamaan Valviran valvontaohjelmassa määritellyille osa-alueille ja tunnistettuihin riskikohteisiin. Suunnitelmallisessa valvonnassa valvontakäynti ilmoitetaan etukäteen palveluntuottajalle ja käynnillä käydään läpi Valviran/ aluehallintovirastojen määrittelemät valvonnassa huomioitavat asiat ja tarkastetaan palveluntuottajan asiakirjat, kuten omaavolontasuunnitelma, toimintasuunnitelma, lääkehoitosuunnitelma, pelastussuunnitelma ja lastensuojelulaitoksissa hyvää kohtelua koskeva suunnitelma. Lisäksi valvontakäynnillä kierretään yksikön toimitilat ja tehdään havaintoja niistä. Suunnitelmallisessa valvonnassa pyritään säännöllisyyteen.

Reaktiivinen valvonta

Reaktiivinen valvonta on esille nousseeseen epäkohtaan puuttumista. Reaktiivisessa valvonnassa epäkohta pyritään selvittämään palveluntuottajan kanssa mahdollisimman pian ja saamaan muutos palveluntuottajan toimintaan. Valvonnasta tiedotetaan aluehallintovirastoa sekä muita yksikköön asiakkaan sijoittaneita kuntia. Palveluntuottajaa ohjataan/ veloitetaan muuttamaan toimintaansa, mikäli epäkohta valvonnassa todennetaan ja sovitaan, millä aikavälillä asiaa seurataan. Joissakin tilanteissa valvonta siirtyy jatkettavaksi aluehallintovirastolle tai Valviralle.

Yksityisten sosiaalipalvelujen valvonta vuonna 2020

Kuopion kaupungin yksityisten sosiaalipalvelujen valvonta ei ole päässyt toteutumaan alkuvuodesta 2020 laaditun aikataulun mukaisesti koronapandemian vuoksi. Keväällä suunnitelmallisia käyntejä peruttiin, koska yksiköissä vierailuja haluttiin välttää. Valvonta keskittyi kevään ja alkukesän aikana korona-asioihin ja reaktiiviseen valvontaan. Asumisyksiköistä kerättiin e-lomakkeella tietoa koronatilanteesta ja -valmiudesta. E-lomake lähetettiin 94 eri yksikköön. Valvontatarkastaja Kauko Pursiainen teki tila-

palvelujen laitoshuollon asiantuntijan Katri Kokkosen kanssa koronavalmiuteen liittyviä ohjaus- ja neuvontakäyntejä viiteentoista asumisyksikköön. Osa yksiköistä oli kaupungin omia ja osa yksityisen palveluntuottajan yksiköitä. Valvontatarkastaja Hanna Leinonen teki Lastensuojelun ympärivuorokautista hoitoa tarjoaviin yksiköihin, joihin Kuopion kaupunki on sijoittanut lapsia, kyselyn koronatilanteesta ja valmiudesta puhelimitse. Lastensuojelulaitoksilta pyydettiin kirjallinen varautumissuunnitelma. Loppukesästä ja syksyllä valvontakäyntejä suunnitelmallisia valvontakäyntejä pystyttiin jatkamaan riittävällä suojautumisesta huolehtien. Käyntien kohteena oli lastensuojeluyksiköjä, kehitysvammaisten asumisyksiköjä sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujien yksiköjä. Reaktiivinen valvonta on koko vuoden 2020 ajan painottunut vanhusten asumisyksiköihin sekä lastensuojelun sijaishuoltopaikkoihin. Vanhusten osalta esillä ovat olleet yleisimpinä syinä riittävä hoitajamitoitus ja hoitajien työajan jakautuminen välittömän ja välillisen asiakastyön kesken sekä lastensuojelussa rajoitustoimenpiteet, päihteet ja lasten kohtelu. Vuoden loppua kohti, koronatilanteen jälleen pahennuttua, on käyntejä muille paikkakunnille ja varsinkin muihin maakuntiin pyritty välttämään ja valvontaa on tehty etäyhteyksien välityksellä.

Suunnitelma vuodelle 2021

Vuoden 2021 valvonnan painopisteet tulevat olemaan hoitajamitoituksen valvonta vanhuspalveluissa, vanhusten kotihoidon valvonta, mielenterveys- ja päihdekuntoutujien palvelut sekä lastensuojelun ostopalvelujen valvonta ja toimeksiantosuhteisen perhehoidon valvonnan kehittäminen. Vanhusten tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon hoitajamitoitus on säädetty laissa 1.10.2020 alkaen ja tulee 1.4.2023 saakka nousemaan asteittain 0,7 työntekijään/ asiakas. Vanhusten kotiin annettavien palvelujen valvonta on yksityisissä sosiaalipalveluissa keskittynyt tähän saakka etukäteisvalvontaan ja reaktiiviseen valvontaan. Vuoden 2021 aikana pyritään aloittamaan myös kyseisten palveluiden suunnitelmallinen valvonta. Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien palvelujen suunnitelmallista valvontaa tullaan jatkamaan siten, että kaikkiin Kuopion kaupungin käyttämiin asumisyksiköihin olisi tehty valvontakäynti vuosien 2020-2021 aikana. Lastensuojelun sijaishuollossa ammatillisten perhekotien ja lastensuojelulaitosten suunnitelmallista valvontaa jatketaan kahden vuoden valvontasyklillä kohteissa, joissa on sijoitettu kuopiolaisia lapsia tai jotka ovat tulleet valituksi lastensuojelun ympärivuorokautisen hoidon kilpailutuksessa, joka tulee voimaan 2021. Perhehoidon valvonnassa valvontatarkastaja tulee jatkossa tekemään etukäteisvalvontaa perhehoitajien koulutukseen ja hyväksymiseen kautta. Sijaishuollon valvonnassa ryhdytään myös selvittämään vertaisarvioinnin käyttöä valvonnan välineenä, joka on todettu toimivaksi menetelmäksi esimerkiksi Jyväskylän seudun lastensuojelun valvonnassa. Kaupungin omien palvelujen valvonnan tarve ikäihmisten palveluissa sekä lastensuojelun ja vammais- palvelun ympärivuorokautisissa yksiköissä on noussut vuoden 2020 aikana esille. Edellä mainitusta syystä valvontatiimiä ollaan vahvistamassa kolmannella valvontatarkastajalla vuoden 2021 alkupuolella. Virka tulee olemaan määräaikainen.

Raportointi

Tämä valvontasuunnitelma menee tiedoksi ja sen toteutumista arvioi Kuopion kaupungin perusturva- ja terveystaloutta. Valvontatarkastajat raportoivat vuosittain valvontasuunnitelman yhteydessä lautakunnalle valvonnan toteutumisesta.

Sosiaalipalvelujen valvontaa ohjaava lainsäädäntö:

Valvontaa ja palveluiden tuottamista ohjaavat keskeisesti seuraavat säännökset:

Suomen perustuslaki 731/1999

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Kuntalaki 410/2015

Hallintolaki 434/2003

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 596/2009

Kehitysvammaisten erityishuollosta annettu laki 519/1977

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012

Lastensuojelulaki 417/2007

Mielenterveyslaki 1116/1990

Päihdehuoltolaki 41/1986 Perhehoitolaki 263/2015

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettu laki 159/2007

Laki sosiaalihuollon asiakasiakirjoista 254/2015

Tietosuojalaki 1050/2018

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015

Lisäksi sosiaali- ja terveyspalveluilla on eri palveluihin kohdentuvia kansallisia laatusuosituksia, joiden toteutumista tarkastellaan valvontakäyntien yhteydessä.